

KIRKON KASVATUKSEN AMMATTILAISET OVAT TYÖHÖNSÄ SITOUTUNEITA

HEIKKI SALOMAA
TT, JOENSUU

Porkka, Jouko & Minna Valtonen (toim.) (2020). *Innostava ja kohtaava kasvatustyö. Kirkon kasvatuksen barometri 2020*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 65. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere. 2020. 214 s. + liitteet.

Mitä kirkon nuorisotyönohjaajat pitävät omassa työssään merkittävimpänä? Miten kasvatuksen ammattilaiset kokevat seurakuntien esimiestyön ja mitä johtamiselta odotetaan? Miten leirityötä tulisi kehittää digiaikana? Miten kristillisen tapakulttuurin ja arvomaailman murros näkyy kasvatustyössä ja kirkon kasvatustyöntekijäammattilaisten omassa elämässä? Kuullaanko lasten, nuorten ja perheiden ääntä työn suunnittelussa?

Näihin ja moniin muihinkin kysymyksiin tuli valaistusta, kun kirkon diakoniatyön barometriä jatkumoon saatiin kiinnostavaa täydennystä kasvatustyön saralta. Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) ja Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallitus käynnistivät syksyllä 2019 laajan ajankohtaistutkimuksen, jossa aineisto kerättiin lomakekyselyllä kirkon kasvatustoiminnan ja nuorisotyön ammattilaisilta. Kyselyyn vastasi 428 henkilöä keskellä korona-aikaa. Tämä joukko vastasi varsin hyvin ikä- ja sukupuolirakenteeltaan ja alueelliselta jakaumaltaan kirkon nuorisotyön ja varhaiskasvatustyön työntekijäjoukkoa, joten tuloksia voidaan pitää melko luotettavina. Tutkimuksen suorittajiksi löytyi neljä Diakin ylemmän ammattikorkeakoulututkimuksen suorittajaa: nuorisotyönohjaajat **Mia Kuronen, Mikko Matkoski, Mia Mod** ja **Jenni Surakka**. Teos julkaistiin syksyllä 2020 ja sen ovat toimittaneet kokeneet tutkijat **Jouko Porkka** ja **Minna Valtonen**.

Artikkeleiden aihepiireiksi valikoitui tärkeitä teemoja. Teoksessa tarkastellaan aluksi kirkon kasvatustyön asiantuntijuuden kokonaiskuva (Jenni Surakka, Jouko Porkka & Minna Valtonen), kasvatustyön johtamisessa tarvittavaa osaamista (Mia Mod), kirkon leirityön nykytilannetta ja tulevaisuuden näkymiä (Mikko Matkoski), lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kirkon työn toteutukseen

---

(Jenni Surakka & Jouko Porkka) sekä kasvatuksen ammattilaisten työhyvinvointia, arvomaailmoja ja kristillistä tapakulttuuria (Mia Kuronen).

Teoksen toinen osa, kolme tutkimuksellista artikkelia, täydentää barometri-tutkimuksen kokonaiskuvaa. **Kanerva Lattu, Aino-Elina Kilpeläinen ja Tapani Innanen** tarkastelevat ensin kotien uskontokasvatuksen haasteita muuttuvassa helsinkiläiskontekstissa, **Pietari Hannikainen** tutkii jäsenyyden erilaisia ilmenemis-muotoja kirkon uusissa jumalanpalvelusyhteisöissä ja **Tero Fleminch** arvioi nuori-sotyönohjaajien kokemuksia työhön liittyvästä arvostuksesta. Kakkososan artikke-lit nostavat esiin yhteiskunnassa menossa olevan uskonnollisia tapoja ja arvoja koskevan murroksen, jonka seurauksena suomalaisten sitoutuneisuus kirkon pe-rinteisiin toimintatapoihin vähenee dramaattisesti.

Teoksen kolmantena osana on tiivistävä yhteenveto- ja johtopäätösluku, jonka toimittajat ovat kirjoittaneet yhdessä **Jarmo Kokkosen** ja **Kati Tervo-Niemelän** kanssa. Yhteenvetojaksoista on teokseen liitetty käännökset toisella kotimaisella kielellä. Kaiken kaikkiaan teos tarjoaa monipuolisen ja kiinnostavan kuvan kirkon kasvatustyön tilanteesta.

Syntyvä kokonaiskuva on yhdenmukainen: uskontokasvatus on muuttunut tra-ditionsiirrosta vuorovaikutteiseksi kasvatusprosessiksi. Uskonnollinen sosialisatio yhteiskunnassa heikkenee eikä spiritualiteettia enää ilmaista perinteisellä uskon-nollisella kielellä vaan omien kokemusten sanottamiselle löydetään uusia tapoja. Kirkossa eletään kasvatuksen kannalta kiinnostavaa aikaa, kun uskonnollinen si-toutuneisuus instituutioihin murtuu ja yhä suurempi osa lapsista vielä kirkkoon kuu-luvissa perheissäkin jää kastamatta. Vastuu uskontokasvatuksesta on siirtynyt kir-kolta ja koululta perheiden huoleksi, mutta samalla monet perheet ovat haluttomia vaikuttamaan lapsen uskonnolliseen vakaumuksen syntyyn. Lapsen itsenäistä valin-nanoikeutta oman uskonkäsityksen muovautumisessa pidetään tärkeänä, vaikka-kin seuraavalle sukupolvelle ollaan kyllä valmiita juurruttamaan erinäisiä muita yleis-sinheimilliseen arvoperustaan liittyviä kantoja. Kiinnostavasti vanhemmat ilmaisevat olevansa valmiita käymään lasten kanssa keskustelua uskomiseen liittyvistä kysy-myksistä, kunhan lapsi osaa ottaa aihepiiriin puheeksi. Haasteet ovat siis suuria.

Barometri tarjoaa rohkaisevia tuloksia kaikkien haasteiden keskellä. Suurin osa kirkon kasvatustyöntekijöistä on työhönsä vahvasti sitoutuneita ja he kokevat ole-vansa työssään osaavia. Sitoutumisen ilmaisut tosin vaihtelevat: jotkut innostuvat enemmän työn tuottamasta tyydytyksestä, omista aikaansaannoksistaan ja työn tehokkuudesta, toiset korostavat työyhteisön, työtovereiden ja vertaistuen merki-tystä, työn imua ja kolmannet käyttävät perinteistä kutsumusta ja hengellistä näkyä korostavaa retoriikkaa. Kasvatuksen työntekijät painottavat toiminnassaan nimen-omaan ihmisten kohtaamisen ja innostamisen tärkeyttä. Toisaalta ajatus ihmisten kutsumisesta kirkon hengellisen sanoman äärelle on monelle kasvatuksen työnte-

kijöistä ainakin jossain määrin vieras. Mitä kirkon sanomasta jää jäljelle, jos sen ydinsisältöä ei tunnusteta?

Kun esimiestyö on toimivaa, se motivoi työntekijöitä ja tarjoaa peilin myös tarkastella työn rakennetta, määrää ja tavoitteita. Tehokkainta johtaminen on, kun esimies ehtii seurata, mitä keskustelussa sovituille asioille aikaa myöten tapahtui. Työssä jaksaa paremmin, kun sen mieltä ja kehittämistä toistuvasti pohditaan.

Suomalaisten seurakuntien laadukas retki- ja leiritoiminta on oma menestystarinansa, jonka säilymisestä myös tulevaisuudessa tulee pitää huolta. Seurakuntien resurssit leirityötä varten (leirikeskukset ja henkilöstön määrä) koettiin riittäviksi, mutta riskeinä nähtiin haastavasti käyttäytyvien lasten ja nuorten ohjaaminen ja ulkopuolisten leirialueella aiheuttamat häiriöt. Myös digilaitteiden käytön lisääntyminen leirin aikana synnytti paljon pohdintaa. Työaikalain uudistumisen vaikutus leiriresursseihin, leirikeskuksista luopuminen ja muukin voimavarojen niukkeneminen koettiin leiritoiminnan uhkatekijöiksi.

Kirkon kasvatuksessa on vuosikymmenten aikana kehitetty runsaasti uusia toiminnan tapoja ja kohtaamisen muotoja. Kaiken kehittämisen käänköpuoleksi on tosiseikka, että toiminnan määrää ja monimuotoisuutta ei voida enää kasvattaa. Laaja-alaisuuden ja monipuuhaisuuden seurauksena henkilöstö väsyä ja alkaa kysyä, mikä työssä on oleellista. Kiireen ja jatkuvien uhkakuvien keskellä priorisoinnin tarve korostuu. Korona-ajan kerrannaisvaikutukset eivät tutkimuksessa vielä nousseet näkyviin, koska kyselyvastaukset kerättiin aivan koronakriisin alkuvaiheena keväällä 2020.

Kasvatuksen barometrejä tullaan toivottavasti näkemään jatkossakin. Tulevissa kasvatusbarmetreissa voisikin selvittää kysymyksiä, jotka nyt jäivät huomiotta. Sellaisia voisivat olla esimerkiksi

- työntekijöiden pedagogisten näkemysten moneus ja kehittämistarpeet,
- kasvatuksen työntekijöiden diakoniset ja sielunhoidolliset valmiudet ja työntekijöiden kokemukset niiden merkityksestä työssä,
- käytössä ja tarjolla olevat kasvatustyön välineet, materiaalit ja laitteet ja niiden käyttökokemukset,
- lasten ja nuorten seksuaalisuuden ja seksuaalisuutta koskevien kysymysten kohtaaminen kasvatustyössä, kristillinen seksuaalikasvatus, seksuaalinen häirintä kirkon kasvatustyössä,
- uskontolukutaito, monikulttuurisuuden haasteet, arvojen moninaisuus ja arvokasvatuksen moninaisuus.